

Analyse af Søren Ulrik Thomsens digt "Afsked"
Af Kasper Støvring, 1.5.2020, www.kulturkritik.dk

Novemberpoesi

November må være årets mest poetiske måned. Ikke fordi der er liv og glade dage, men fordi der ikke er. November kandiderer i hvert fald til titlen sammen med september. November er grå, trist og kold, i november har vi endegyldig taget afsked med sommeren – i september er sommeren endnu melankolsk nærværende i erindringen – og nogle gange er det som om, at det er selve livet, vi tager afsked med i denne dystre måned.

Nogle af dansk litteraturs bedste digte handler om november. Vi kender Henrik Nordbrandts digt om året, der har 16 måneder, hvoraf de fem er november. Så lang og udsigtsløs kan november føles, mens vi er midt i den, som om man er lukket inde i den og aldrig kommer ud af den.

Nordbrandts digt citeres rutinemæssigt på de sociale medier, når det igen er blevet november. Man kunne også citere Thorkild Bjørnvig:

Mørk er november og løvfaldet slut,
vandet begynder at fryse,
lyset fra solen og blomsterne brudt -
da må vort hjerte selv lyse.

Men et endnu bedre digt om november – og mindre opbyggeligt end Bjørnvigs og mindre citeret end Nordbrandts – er skrevet af Søren Ulrik Thomsen. Det hedder netop "Afsked", er fra samlingen *City Slang* (1981) og lyder kort og godt sådan:

Snart maser nattens gletscher
parkerne tomme -
kroppene drejer mod kulden
spredes i gadernes væv
forsvinder i lygternes faldende hvidt;
genkender ikke hinanden
i lukket november.

Der er i digtet to betydningsfulde metaforer, der overfører egenskaber fra et område til et andet, som jo er metaforens virkemåde. Den ene, "nattens gletscher", fører gletsjerens store, kolde og kompakte massiv af is over på natten, der så fremstår som en dræbende iskappe, der fryser alt det levende til is og sne.

Den mørke nat glider på paradoksal vis som en hvid gletsjer gennem byen og driver, "maser", mennesker ud af de parker, hvor de opholdt sig om sommeren. Lyset, varmen og det livfulde samvær i parkerne er ophørt; vi tager i digtet afsked med både sommeren (det er november), dagen (natten er på vej) – og livet. For at tage afsked er, som Thomsen skriver andetsteds, som at dø en smule; deraf nattens, sneens, isens og vinterens velkendte billeder på åndelig død.

Den anden metafor, ”gadernes væv”, gør byen til en organisme (”væv” som i et legeme). Men organismetanken er ikke, som i traditionen, forbundet med en positiv helhed, med den varme moderlige krop, der trygt favner alle enkeltelementerne og lader dem indgå i en naturlig sammenhæng, hvorfra de får mening og deres rette funktion.

Nej, organismetanken er her forbundet med noget uhyggeligt, med kold de-humanisering. Elementerne, individerne, opsuges nemlig i en helhed, der ikke skænker dem mening, men derimod fratager dem deres menneskelighed.

Virkingen af den litterære trope i linje tre, metonymien eller nærmere bestemt synekdoken (der lader delen, her ”kroppen”, stå for helheden, for hele mennesket), er at reducere mennesket og nedskrive dets betydning, så det knap fremstår menneskeligt: Menneskene er reducerede til rene kroppe, til isolerede, ensomme og fremmedgjorte genstande uden selvstændigt liv. De har ingen hukommelse (”genkender ikke hinanden”) og driver anonyme og bevidstløse omkring som, ja, celler i legemets væv.

Thomsen gør brug af enjambementet i linje to for at understrege parkernes, og altså livets, tomhed; alene byens gader står tilbage som potentielle mødesteder, men trues selv med at blive opslugt af den fremadglidende gletsjer.

Ikke kun klangligt, jf. digtets brug af assonans (vokalrim) og alliteration (rim på første bogstav) i linje et og fem, men også tematisk er det oplagt at sammenligne ”Afsked” med andre digte om parken og staden, f.eks. Sophus Claussens klassiske digt fra 1904 <http://www.kalliope.org/da/digt.pl?longdid=clausen2001122316> med netop den titel. I den sidste strofe hedder det her om staden i modsætning til parkens positive – stabile og rolige – rytmer:

Derude der haabes og bæves.
Der iler med rastløse Knokler
de Statuer, som forgæves
søger om deres Sokler.

Menneskets skelet (”knokler”) forbindes her metaforisk med statuernes marmorkroppe i en hvileløs, selvcentreret bevægelse. Som statuer er menneskene berøvet deres fundament, de er – som i Thomsens digt – trængt ud af parken og ind i staden, hvor de altså hjemløst og desorienteret cirkulende flakker omkring.

I ”Afsked” er menneskenes, nej, kroppenes overordnede bevægelse ikke den cirkulende kredsen omkring fundamentet – altså den centripetale bevægelse nedad mod soklen der aldrig finder hvilepunkt – men derimod den centrifugale. At kroppene ”drejer” og ”spredes” for så at ”forsvinde”, understreger dette cirkulende bevægelsesmønster udad, væk fra parkernes engang så varme og fyldte, men nu kolde og tømte centre. Mønstret knytter også an til organismemetaphoren. For verberne og især passivformen ”spredes” gør kroppene til nærmest viljeløse genstande.

Byen ligner i Søren Ulrik Thomsens lille perle af et digt en syg organisme, der er inficeret af gletsjeren, som driver cellerne ud i det mørke forsvindingspunkt og ikke efterlader nogen udsigt til forår, sommer og nyt liv. November er ”lukket”.

Ja, sådan er det i november. Det er ikke rart, men det er stor poesi.

Note:

Der er skrevet meget godt om Søren Ulrik Thomsens forfatterskab af bl.a. Erik A. Nielsen, Neal Ashley Conrad og Niels Lyngsø. Senest har Sune Auken og Svend Skriver udgivet noget så sjældent som en nærlæsning af det samlede forfatterskab med fokus på både de formelle og tematiske træk. Bogen hedder Det, der forsvinder, tager jeg med og er udgivet på forlaget Spring i 2011.